

Pòrtic

Fèlix Riera

**Just abans
del salt endavant**

Revisió crítica del conflicte
entre Catalunya i Espanya

Fèlix Riera

**Just abans
del salt endavant**

Reflexió crítica del conflicte
entre Catalunya i Espanya

Primera edició: març del 2017

© Fèlix Riera, 2017

Imatge pàg. 91: ©National Gallery of Art, Washington DC, USA/Bridgeman Imagen/AGE.
Imatges pàgs 13, 65 i 111: l'editor fa constar que s'han realitzat tots els esforços per localitzar el propietari i demanar autorització del copyright d'aquestes imatges. L'editor manifesta la reserva de drets i expressa la seva disposició a rectificar qualsevol error o possible ommissió en edicions futures.

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Pòrtic

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

ISBN: 978-84-9809-390-2

Dipòsit legal: B-2801-2017

Fotocomposició: Víctor Igual, SL

Impressió: Limpergraf

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

SUMARI

<i>Pròleg</i>	9
I. La paràbola africana, actes de força	13
II. La passió pel límit, actes de debilitat	65
III. La voluntat de ser. La certesa	91
IV. La història del mestre Zen. El dubte	111
<i>Epíleg</i>	137
Just abans del salt endavant	139
Agraïments	141

CAPÍTOL I

LA PARÀBOLA AFRICANA,
ACTES DE FORÇA

J. H. Pierneef, *Maluti Mountains*. Pretòria, 1886 - 1957.
Període 1925-1935.

PREÀMBUL: LA LLEGIBILITAT DEL NOSTRE TEMPS

Cada època té una forma diferent de llegir el seu temps, advertir els seus canvis i mostrar els seus reptes, ja que en cada època s'han donat maneres diferents de fer llegible el món i d'enfrontar-s'hi. És similar a mirar l'horitzó a través d'una ullera de llarga vista quan es pot fer mirant el mar directament. La raó és que no n'hi ha prou amb mirar-lo en tota l'extensió, en una panoràmica general, sinó que tenim la inclinació natural a voler descobrir fins als més mínims detalls o moviments que es puguin donar i, per a això, es necessiten instruments que augmentin el nostre camp de visió i que ho concentrin, ho enfoquin tot. Un dels instruments més perfectes que permeten la comprensió i augmenten la visió ha estat l'art, en general, i la literatura, en particular. L'escriptor francès Pascal Quignard, en l'assaig *La imagen que nos falta*, assenyala que «l'art busca alguna cosa que no és aquí». Busca el no visible, l'ocult, l'absent, allò que està entre nosaltres a l'espera de ser descobert.

Al segle XIX i fins a principis del segle XX, el gènere de la novel·la va permetre als ciutadans, els que disposaven de certa educació i prou mitjans, endinsar-se en la comprensió del

que s'esdevenia al seu voltant, fent que el lector pogués observar a través del sensible, de la ullera de llarga vista, els corrents de fons del seu temps. En totes aquestes novel·les, encara avui, som capaços de captar el clima espiritual de l'època en què van ser escrites. Sense aquestes obres no seríem capaços d'advertir i viure la marxa del romanticisme sobre l'Europa de principis del XIX i del realisme en la meitat del mateix segle. Sense *Madame Bovary*, escrita per Gustave Flaubert el 1857, o *Un heroi del nostre temps*, escrita el 1840 per Mikhaïl Lermontov, no seria possible llegir aquesta època ni, més important encara, observar que per als homes del seu temps la forma més eficaç d'enfrontar-se a la nova dona que emergia era llegint *Madame Bovary*, i al nou home, nihilista, a través de les aventures evocadores de Grigori Aleksàndrovitx Petxorin. Sense l'experiència que acumulaven a través de la ficció, no era possible sensibilitzar la gent que la seva realitat estava canviant. El lector o lectora només podia prendre consciència en profunditat de les coses del seu temps vivint-les primer a través de la ficció literària. Durant la segona meitat del segle XX, el gènere literari que farà llegible el món és l'assaig. La irrupció d'un gènere que no només buscava comprendre el que s'esdevenia al seu voltant sinó posicionar-se sobre la manera d'enfrontar-nos als esdeveniments que estaven definint el món. Es faria en trinxeres ideològiques des de les quals combatre o defensar un ideal de justícia. Ja no es tractava d'observar el món des de la torre d'un castell, com ho fes Michel de Montaigne, a Saint Michel de Montaigne, sinó a les barricades, en els fronts de guerra, als debats de televisió i ràdio. Després de la barbàrie de la Segona Guerra Mundial, els escriptors i intel·lectuals es van abocar a reconstruir el camp dels ideals que havien quedat devastats pel nazisme i el comunisme que encara tensorà el món fins a la caiguda del Mur de Berlín a 1989. Autors com

Gilles Deleuze, Jean Baudrillard, Guy Debord, Roland Barthes, Albert Camus o Michel Foucault van ser uns quants dels intel·lectuals que van configurar la nostra forma actual de veure el món. El que havien destruït les armes ara seria reconstruït i transformat per les idees que s'apilaven en l'assaig.

A l'inici del segle XXI, tot sembla indicar que serà en la recuperació del conte tradicional on s'estengui la paràbola per mostrar de forma simple i directa la complexitat que ens envolta. La paràbola comunica amb claredat les preocupacions dels ciutadans, les seves pors i esperances, tal vegada perquè el lector o oïdor ha d'enfrontar-se a un dilema moral. La paràbola, en la superfície, està dominada per una forma simple i superficial, i, en profunditat, aconsegueix dialogar amb el seu significat moral, filosòfic, transcendent. El caràcter curt del conte i la paràbola, davant de l'extens de la novel·la, i la manera simple i directa amb la qual tracten els afers més profunds de la condició humana, com en les versions de contes tradicionals dels germans Grimm o la paràbola de la caverna de Plató, permeten als seus autors més capacitat per explicar la realitat i la seva esfera moral, en comparació a d'altres gèneres literaris. L'origen oral, explicar històries vora el foc, el caràcter col·lectiu, ja que ens pertany a tots, i la universalitat, a pesar que van néixer en mitjans locals, han impregnat els contes tradicionals i les paràboles d'una modernitat que ens interpel·la per damunt d'altres gèneres literaris. Els defineix la brevetat, l'emotivitat, l'autoria difusa, la prevalença de la comunicació per damunt de l'estètica, l'anècdota enfront de l'abstracció, la història simple enfront del raonament complex, on el mal i el bé són fàcils de reconèixer. Els versicles que precedeixen la paràbola del sembrador en el capítol 13 de Sant Mateu (Mt 13, 9-13) ens serviran per aconseguir comprendre la importància de la

paràbola en la nostra cultura, com a pont per aconseguir veure el secret, utilitzada ja com a guia en els evangelis de l'Antic i el Nou Testament:

—Qui tingui orelles, que escolti.

Els deixebles s'acostaren i li van preguntar

—Per què els parles en paràboles?

Ell els respongué:

—A vosaltres, us és donat de conèixer els misteris del Regne del cel, però no a ells. Perquè al qui té, li donaran encara més, i en tindrà a vessar, mentre que al qui no té, li prendran fins allò que li queda. Per això els parlo en paràboles, perquè miren però no hi veuen, escolten però no hi senten ni comprenen.

La paràbola, per veure i sentir on abans hi havia fosc i silenci, si hi estem disposats. La paràbola mostra un món que, per la seva complexitat, no aconseguim comprendre.

Totes dues formes literàries, el conte i la paràbola, a les quals podem sumar també les rondalles, emergeixen en la nostra cultura establint un *storytelling*, un relat fàcil i directe, on els fets que s'expliquen es valen de l'encantament i la seducció per fer-nos comprendre el món que habitem. És com si el segle XXI necessités els contes i les paràboles per agitar l'educació moral, que hem anat deixant en mans d'altres, perquè puguem distingir els llops dels bous. Les paràboles, els contes, els aforismes i els proverbis, tots amb les seves metàfores, analogies, comparacions i símls, estan permetent tornar a mirar una bona part de la societat moderna.

Tan poderós és l'art per convocar la comprensió del que ens envolta que, com assenyala l'historiador de l'art Gombrich, «no veiem el món com una imatge plana. Però curiosament, veiem un quadre com si fos el món». Les paràboles, amb les seves metàfores, no descobreixen el món en tres di-

mensions, tal com el veiem, però tenen el poder de traduir en imatges suggestives el que no està a l'abast de poder ser vist. La millor manera de mirar la realitat és a través de la ullera de llarga vista/conté o la ullera de llarga vista/paràbola, per descobrir els monstres marins que dominen la imaginació, abans que actuïn i es facin reals.